

MEMÒRIA HISTÒRICA

¿Res pot evitar l'enterrament de Franco al cor de Madrid?

Govern espanyol i Església diuen que no tenen cap via per impedir-lo i només queda la carta del Vaticà

SÍLVIA MARIMON
BARCELONA

Spain is different és un eslògan que va promoure el ministre franquista Manuel Fraga el 1960 amb la intenció de captar el turisme de masses. L'artista Joan Rabascall (Barcelona, 1935) va fer una sèrie d'obres amb el nom de l'eslògan en què oferiria una visió àcida de l'aparent obertura de l'estat espanyol. Mostrava una pantalla de televisió de l'època totalment fosca on només es llegia *La voz de su amo*. I és com si aquella veu encara tingués eco... Després de 41 anys de democràcia, el 13 de setembre el govern espanyol anunciava l'aprovació del reial decret –que ara ja té rang de llei– per treure el dictador del Valle de los Caídos. “Espanya fa un pas històric. Avui la nostra democràcia és millor”, deia un eufòric Pedro Sánchez. Però el dictador podria abandonar el mausoleu per plantar-se al cor de Madrid i ser enterrat, amb tots els honors, a la catedral de l'Almudena, on se celebren els grans homenatges. Per exemple, és on es van casar els actuals reis espanyols. De moment, ningú ha dit que no als nets del dictador. Aparentment tenen via lliure.

01

¿Ni l'Església ni el govern poden impedir-ho?

EURODIPUATS I GOVERN ESPANYOL
TRUQUEN A LA PORTA DEL VATICÀ

L'arquebisbat de Madrid diu que no ho pot impedir perquè els Franco són propietaris de la sepultura i el govern espanyol assegura que només es fa responsable de l'exhumació. ¿Realment res pot impedir que els Franco acabin fent realitat el seu desig? Espanya, com deia Fraga, *is different*. Seria un cas excepcional a Europa perquè no hi ha cap altre dictador enterrat en una església. “La monumentalització del botxí, com en el cas espanyol, és possible perquè hi ha una negació política del seu passat criminal”, diu la professora de dret a les universitats de Ginebra i Neuchâtel Sévane Garibian. Com recorda Garibian, a Espanya mai s'han jutjat els crims franquistes.

Un grup d'eurodiputats d'ERC, PNB, BNG i Podem van enviar una carta al Papa el 5 d'octubre per demanar la seva intervenció. Els eurodiputats alertaven al màxim responsable de l'Església catòlica que col·locar allà el dictador pot provocar “activitats d'exaltació de la dictadura, i de banalització dels seus crims, expressament prohibides per les normes europees”. A més, afegien els eurodiputats, “es podrien produir enfrontaments amb altres ciutadans pacífics que rebutgen l'exaltació de la dictadura”. La vicepresidenta del govern

espanyol, Carmen Calvo, viatjarà a Roma a finals d'octubre per reunir-se amb la mà dreta del Papa, Pietro Parolin. Calvo va assegurar al Congrés, en resposta a preguntes dels periodistes, que té una llista de temes però no va voler especificar –el diari *El País* així ho apuntava– si Franco era a l'agenda. ¿És el Vaticà l'últim recurs per evitar l'enterrament de Franco? “Seria imprudent enterrar-lo a la catedral de la diòcesi. Amb raó es podria dir que l'Església espanyola continua sent franquista”, diu l'historiador i monjo de Montserrat Hilari Ragner. Però de moment cap responsable eclesiàstic ha dit que s'impedirà aquest enterrament.

En tot cas, per enterrar Franco a la cripta de la catedral de l'Almudena també es necessita l'autorització explícita de l'administració pública perquè és qui ha de comprovar si real-

Una dona, el 2005, al Valle de los Caídos, en els 30 anys de la mort de Franco. EFE

ment l'església té les condicions sanitàries adequades per enterrar-l'hi.

02

Qui té dret a ser enterrat en una catedral?

DIFERENTS INTERPRETACIONS DEL DRET CANÒNIC SOBRE CADÀVERS

El Codi de Dret Canònic de 1983, en concret el canó 1242, estableix: “No s'han d'enterrar cadàvers a les esglésies, llevat que es tracti del pontífex romà o de sepultar en la seva pròpia església els cardenals i els bisbes diocesans, àdhuc els emèrits”. Però el canó no afecta les compres de sepultura que s'haguessin fet anteriorment. “En totes les legislacions els drets adquirits no es perden per lleis posteriors”, assegura mossèn Santiago Bueno, doctor en dret canònic i professor de l'Ateneu Universitari Sant Pacià.

Segons va publicar *Eldiario.es*, l'any 1987 la filla del dictador, Carmen Franco, va comprar la tomba, que tindria capacitat perquè s'hi enterrin entre quatre i sis persones. Però el canó 1242 pot ser dispensat. “Si hi ha raons pastorals importants i convenients, però la dispensa no és habitual”, afegeix Bueno. El mossèn recorda un cas a la parròquia de Santa Tecla, on es va dispensar el canó perquè hi pogués ser enterrat el seu primer rector, que ho va demanar abans de morir.

“S'hauria de saber quins són els detalls del contracte entre l'Església competent [en aquest cas l'arquebisbat de Madrid] i la família Franco. Una vegada firmat el contracte pel qual s'ha adquirit un dret funerari, si no es compleix, la família pot reclamar davant els tribunals”, assegura el catedràtic de dret eclesiàstic Miguel Rodríguez Blanco. L'altra qüestió és com s'interpreta quin és l'espai de l'església, si es considera que la cripta forma part o no del temple: “Qualsevol enterrament a l'espai de culte seria contrari al dret canònic”, assegura Rodríguez Blanco.

El dret canònic vigent diu, en el canó 1184, que les exèquies eclesiàstiques poden ser negades “als pecadors manifestos, als quals no se'ls pot concedir les exèquies sense l'escàndol públic dels fidels”. ¿Franco pot ser considerat un pecador pels milers d'assassinats que va cometre el seu govern? El dret canònic també especifica que, en cas de dubte, s'ha de consultar el bisbe i atènyer-se a les seves disposicions.

03

Per què Espanya és tan diferent?

LA PERVIVÈNCIA DEL FRANQUISME EN LA VIDA PÚBLICA

“La tomba [al Valle de los Caídos] és un símbol de la pervivència del franquisme en la vida pública espanyola i es connecta estretament amb la continuïtat de la impunitat per a les atrocitats comeses durant el mandat de Franco, garantida per la llei d'amnistia del 1977”, diu la professora de dret internacional de la UB Rosa Ana Alija Fernández a *La muerte del verdugo. Reflexiones interdisciplinarias sobre el cadáver de los criminales de masa* (Ed. Miño y Dávila).

Treure Franco del Valle per col·locar-lo en un altre espai públic, una catedral, no eliminaria el símbol. “Si la figura del botxí sobreviu en el present i ocupa espai públic, parasita la construcció d'una democràcia –explica Garibian–. ¿Si continua present es pot parlar realment de Transició? Què significa aleshores transitar?” Per a Garibian, l'única alternativa és enterrar Franco en un espai privat: “En una democràcia, seria la resposta més digna per a tothom”, conclou. ■